

İSRAİL VE BÜYÜK SATRAŇTA SON HAMLELER

Hasan Mert Kaya

@kayamerthasan_

Şah / Mat mı?

Yaşanan son gelişmelerden hareketle bu yazıyı biraz güncelleyerek tekrar paylaşmak istedim: İsrail ve Büyük Satrançta Son Hamleler Şah / Mat mı?

Satranç en sevdiğim oyun ve yedi yaşından bu yana oynarım. Oyunu bana öğreten babam dışında birçok iddialı ismi yendim. Bazen de kaybettiğim oldu doğal olarak. Fakat genel olarak fena bir oyuncu sayılmam.

Satrançta meşhur açılışlar vardır; İspanyol açılışı, Hint açılışı gibi. Aynı zamanda yine meşhur savunmalar vardır; Sicilya savunması, iki at savunması gibi. Letonya gambiti misali vahşi taktik oyunları da vardır ve oyunu bilenler bilir ki satrançta en iyi savunma saldırıdır. Standart olarak kabul edilen açılış hamlelerine "ayarılanmış hamleler" denir. "Açılış" oyunun ilk kısmıdır, piyonlarla merkez kuşatılır ve taş geliştirme yapılır, ardından genelde taş değişiminin yapıldığı "oyun ortası" ve son taşların kaldığı maçın kaderinin hemen hemen belirlendiği "oyun sonu" kısmı gelir.

Hayatta ve özellikle devletler arası ilişkilerde de çoğu alan satranç gibi. Saldırıları, savunmalar, ayardanmış hamleler, oyunun gidişatını okuyup, rakibin ileriki muhtemel hamlelerine göre strateji geliştirip uygulamaya dökebilme kabiliyeti beraberinde zaferi ya da yenilgiyi getirir.

İsrail iki gün önce oyunda çok ileri bir hamle yaparak Katar'ı vurdu. Bunu bölgede yerleşik Amerikan & İngiliz üslerinden sağlanan yakıt / ikmal desteği olmadan yapamazdı. Ne kadar utanç verici değil mi? Sizi vuran uçaklar, sizi koruması(!) için orada olan uçaklarca destekleniyor ve ardından yine arsızca sizin topraklarındaki üssüne geri dönüyor. Siz de bunu yutmak zorunda kalıyorsunuz.

Gelin şimdi kendinizi bir an için İsrail'in mevcut kurmay aklının yerine koyun ve şöyle bir etrafınıza, mevcut rakiplerinize ve onların potansiyel hamle geliştirme düzeylerine, oyun kurabilme kapasitelerine bir bakın.

Batıdan doğuya doğru geelim: Fas, Cezayir, Tunus magrib ülkeleri var. İslam ülkelerinin çoğunda olduğu gibi ciddi ekonomik sorunlarla karşı karşıyalar. Fas ve Cezayir arasında Batı Sahra eksenli derin bir nefret var. Komşular ama Endülüs kültürünü miras alan iki kardeş ülkenin sınırları birbirlerine yıllardır kapalı. Cezayir büyüklüğüne ve zengin doğal kaynaklarına karşın gelir paylaşımı adaletsizliği yaşıyor ve halkın büyük bölümü fakirlik sınırında yaşıyor. Tunus ise Arap baharının yakıcı etkisinin ilk yaşandığı, siyasi ve ekonomik savrulmaların hiç durulmadan devam ettiği, küçük ve güçsüz bir ülke. Buna rağmen Sumud Filosu'na limanlarını açtı, izin verdi ki bu da Tunus ölçeğinde bir ülke için büyük cesaret. İsrail ise dron saldırıları ile Tunus'a ufaktan dişini gösterdi. Tunus aradaki mesafeye rağmen İsrail'in kolay erişebileceği bir ülke. Zamanında Arafat'tan sonra El-Fetih'in en önemli ismi olan Ebu Cihad'ı Tunus'ta bir gece suikastla şehit etmişti İsrail gizli servisi.

Hemen yanındaki Libya ise Tunus'tan sıçrayan Arap baharının etkisiyle Kaddafi'yi devirdikten sonra fiilen ikiye bölündü ve iç savaş yaşadı. Kaddafi Tunus lideri Zeynelabidin bin Ali gibi kaçıp en azından hayatını kurtaracak kadar şanslı değildi. Feci şekilde öldürüldü. Ülke bir miktar durulsa da Trablus ve Bingazi arasındaki iki başlılık, kabileler arası düşmanlık ve güvensiz ortam sürüyor.

Gelelim Arap ve İslam dünyasının abisi konumunda olan Mısır'a. Asgari ücretin 80 dolar civarında olduğu, yokluğu, yoksulluğu iliklerine kadar yaşayan 90 küsur milyonluk bir ülke. Cezayir'de olduğu gibi seçilmiş olsa da ordunun darbe ile alaşağı ettiği İslamcı bir yönetimin ardından, darbenin başarılı olan lideri Abdülfettah el-Sisi tarafından demir yumrukla yönetiliyor ülke. Rüşvet, yolsuzluk almış yürümüş durumda. Salçayı, makarnayı bile ordu kurumları üretiyor ülkede. Yılda üç defa ürün veren Nil Nehri'nin bu bereketli ülkesinde halkın büyük çoğunluğu geçim ve yaşam derdinde. Zihnen de ortadan ikiye bölünmüş durumda ki -bir tespit olarak- itiraf edelim; Müslüman Kardeşler ideolojisi nereye giderse oradaki kamuoyu tam ortadan ikiye bölünüyor ilginç bir şekilde. Darbe ile yönetime gelen Sisi yönetimi, seçilmiş, devrik ve merhum lider Mursi'nin aksine İsrail ile dostane politikalar izliyor. Benzer şekilde Müslüman Kardeşleri ve Hamas'ı terör örgütü ilan eden Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn ile ortak politikalar, söylem ve eylem birliği uyguluyor.

Gelelim Suriye'ye. 2011 yılında başlayıp ülkenin canına okuyan korkunç bir iç savaşın ateşi kühlenmiş olsa da sahadaki fiziki sonuçları devam ediyor. Demografik yapının onarılamaz tahribi, komşu ülkelere verdiği göç, kuzey ve güneydeki de facto oluşumlarla ortaya çıkan istikrarsızlık Suriye'yi için için kemirmeye devam ediyor. Ahmed el Şara güneyde Dürzilerle, Kuzeyde ise SDG ile köşe kapmaca oynuyor.

Ya Lübnan? İflas eden ekonomi, elektrik dahi üretemeyen, alt yapısı göçmüş bir enkaz Lübnan. Geçtiğimiz günlerde Hizbullah lideri Hasan Nasrallah'ın Lübnanlı Hristiyan Hristiyan Arap grupları son derece üst perdeden uyarması ise eli kulağında olan iç savaşın son anonsuydu bana göre. Patlamaya hazır bir saatli bomba Lübnan. Böyle bir Müslüman - Hristiyan eksenli iç savaşın ise kimi sevindireceği çok açık.

Ve Irak... Dinmeyen Şii - Sünni nefreti ile ulus olamama, ortak neşe ve tasalar geliştirememeye ile lanetlenmiş Irak. Kuzeyde Özerk Kürt Yönetimi ama o da Erbil / Süleymaniye ekseninde çift başlı bir yapı. Türkmenlerle devam eden demografik meseleler, Şii - Sünni Türkmenler... Kaynayan kazan Irak.

Körfez Araplarına gelince... Bölgenin en büyüğü kuşkusuz Suudi Arabistan. Veliahd Prens Muhammed bin Selman'ın reformist ama otoriter yönetimi altında kabuk değiştiriyor ülke. Ülkenin İslami duruşu idealist politikalarından geleneksel ve ılımlı bir yapıya doğru hızla evriliyor. Milliyetçi bir duruşla, radikal olarak değerlendirilen alimlerin baskısını kırıyor, batı tarzı yaşam biçimini ülkenin her yerine yayıyor Prens Muhammed. Riyad'da kısa süre sonra halka alkollü bira satışına izin verileceği konuşuluyor şu sıra.

Bölgenin en sıkı dindar ülkesinde durum böyle olunca Bahreyn ve BAE gibi daha küçük ülkeleri varın siz düşünün. Gidenler bilir, Bahreyn Manama ve BAE Dubai'deki gece hayatı Avrupa'nın çoğu kentinde yoktur. Kuveyt ve özellikle Katar ise bu dönüşümü daha yavaş da olsa izliyor. Katar'da yasa ile içki içmenin serbest bırakıldığı, dans ve eğlencenin yoğun olduğu gece kulüplerinin olduğu alanlar oluşturulmuş durumda. İsrail'in beklenmeyen saldırısı Körfez Arapları arasındaki dış düşmana karşı dayanışma hamlesini bir miktar getirebilir ama sonuç verici olmaz bu.

Öte yandan tüm Arap ülkeleri için söyleyebileceğim en önemli tespit; 1990 sonrası doğan nesillerin dinden hızla uzaklaştığı, dini söylem ve idealleri benimseyen kurumsal yapılardan hızla uzaklaştıkları gerçeği. Gençler dini referans alan oluşumlardan, onların propagandalarından hızla kaçıyor hatta büyük oranda da nefret ediyor. Suudi veliaht MBS bunu çok iyi analiz etti ve uyguladığı yenilikçi reformist politikalar 20.yüzyıl doğumlu kuşaklarda söylenmelere yol açsa da gençlerin büyük oranda desteğini arkasına almış durumda.

Körfezin en fakir ülkesi Yemen'e bakında yine iç savaş, yokluk, açlık, güvenlik zaafı, İran'ın Şii Husiler üzerinden müdahalelerini görüyoruz. Yine de tüm Araplar içerisinde İsrail'e karşı en dik duruşu Husiler sergiledi.

Komşu Umman ise bölgenin İsviçre'si gibi. Dış meselelere olabildiğince kapalı, izole bir politika izliyor, kalkınma odaklı ve içe dönük bir duruşu tercih ediyor.

Kısacası zengin Araplar ellerindeki konforlu hayatı ve zenginliğin sunduğu nimetleri yitirmek istemiyor. Mesela Abu Dabi'de deniz altı ormanların geliştirilmesi, yapay zeka bakanlığı, mimari ve inşaatta sıfır kurşunlu materyal kullanımı, maksimum sürdürülebilir çevre politikaları bir numaralı gündem. Ülkenin lokalleri, yani gerçek vatandaşı olan halkı son derece yüksek bir gelir ve refah düzeyine sahip. Avrupa ülkeleri, İngiltere ve ABD'ye vizesiz rahatça seyahat edebiliyorlar. Paralarının alım gücü yüksek, pasaportları itibarlı. Bu nimetleri yitirmemek, İran'ın da şerrinden emin olmak için İsrail ve ABD ile sorun yaşamak istemiyorlar. Yakın zaman önce İsrail ile imzaladıkları İbrahim Anlaşması üzerinden hepsi İsrail ile ticari, ekonomik ve sosyal ilişkiler geliştiriyor. Buradaki halkın büyük çoğunluğunun İsrail Hamas meselesinde İsrail'in tarafında oluşu gördüğümüz ama kabullenemediğimiz yakıcı bir gerçeklik. İsrail'in Katar'a saldırısı -Katar her kadar İbrahim Anlaşması'na taraf olmasa da- bu anlaşmanın bir ihtimal gözden geçirilmesini akıllara getirebilir.

Bölgenin bir diğer Müslüman unsuru ise İran. 1979 İslam Devrimi ile aslında İran bir zümre yönetiminin eline geçti. Halkın büyük çoğunluğunda İslam Devrimi'nin öyle büyük bir karşılığı yok. Hatta yukarıda belirttiğim gibi özellikle genç nesillerde İslam sadece kültürel bir renk. Dinin temel gerekleri olan namaz, oruç vb ibadetler İran'daki bu nesillerde bırakın pratiğe dökülmeyi, nasıl olduğu dahi bilinmiyor neredeyse. Onlar için İslam, baskıcı molla rejiminin kullanışlı bir söylemi olmaktan ibaret. Dini baskıyla, yaşamın renklerini solduran otoriter bir yapı ile bir görüyorlar. Üzücü ama durum bu.

Son olarak Türkiye'ye bakalım. Türkiye bölgede bir zamanlar zengin olan bir evin, artık o zenginliğini yitirmiş fakir oğlu gibi. Fakir ama istekleri, söylemleri o eski zengin günlerini andırıyor ama bunları eyleme dökebilecek gücü yok, olanı da kullanmaya çok istekli değil. Etkisini giderek artıran büyük ekonomik sorunlar yaşıyor. Enflasyon karşısında mücadelenin sürdüğü, dünyaya teknoloji odaklı, katma değeri yüksek ürünler satma oranının halen çok az olduğu bir durum içerisinde. Arap ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de genç nesillerin din ve din odaklı söylemlere tepkisel yaklaşımı giderek artıyor. Sebepleri ayrı bir yazı ve tartışma konusu ama gerçek böyle.

Bence din ve ahlak değerlerinin yanlış yöntemlerle, yanlış rol modellerle sunulması, üst üste şarlatan cahil tiplerin ortaya çıkıp dini suistimal etmeleri, Müslümanların rasyonellikten / fiili duadan uzaklaşmış olmaları temel nedenlerden biri. Kentli orta kesimin hayatını kolaylaştıracak somut öneriler geliştirip sunamamanın, kültür sanat diyip kültürel iktidarı kuramamanın, bilim-

teknoloji diyip bu konuda dünya ölçeğinde ilerleyememenin, şehre, tefekküre, düşünceye dair kültür politikaları geliştirememenin, orta ve uzun erimli kültür içerik stratejileri oluşturamamanın getireceği noktadayız.

Aslında gerçekliğin yakıcı çölünün tam da ortasındayız. Fakat gençliğin, hatta toplumun çoğunluğunun bu dönüşümünü okuyup önlem geliştiren henüz pek çıkmadı. Bunu birçok örnekle detaylandırabilirim ama ne bu yazı ne de bu mecra bunun yeri değil.

Konumuza dönecek olursak, sonuç olarak ekonomik gücü zayıf, yüksek enflasyonun yol açtığı piyasa daralmaları yaşayan bir Türkiye'nin Avrupa, İngiltere ve ABD'deki Yahudi finans otoriteleri ile ters düşmesi en istemeyeceği şeylerin başında geliyor şu sıralar. Şimdiye kadar eylemsel bir duruş sergileyememesinin, İsrail ile ticareti durduramamasının altında da bu ve benzeri nedenler var.

Pakistan, Endonezya, Malezya, Brunei ve Hint Müslümanlarının maddi yardım, protestolar ile dua ve temenniler haricinde bir etkilerinin olmadığını da ekleyip genel tespiti bitirelim.

Şimdi gelelim satrançtaki hamleye. Sizce tüm bunları çok daha fazla spesifik, detaylı ve sıcak bilgilerle analiz eden bir İsrail'in bundan sonraki hamlesi ne olurdu?

Bu zayıf, ekonomik ve ideolojik olarak büyük sorunlar yumağı içindeki bir İslam dünyası karşısında İsrail'in yerinde olsanız neye, ne kadar cesaret edebilirdiniz?

Sınır kapıları açılrsa kapağı patlayan baraj suyu gibi Avrupa'ya sel gibi akacak milyonlarca genç Müslüman için sizce Gazze ve Mescid-i Aksa ne kadar hayati öneme sahip?

İsrail'in Gazze nüfusu ile ilgili Mısır'la yoğun görüşmeler halinde olduğunu, buradaki nüfusun Sina'ya aktarılacağını, Sina'da kurulacak şehirlerin inşaat ve alt yapısında Türkiye ile Mısır'ın BAE, Suud, Katar ve Kuveyt finansmanı ile iki ana yüklenici olacağı konuşuluyor.

Gazze'nin statüsünün ne olacağı ise henüz kesin olarak netleşmedi. İsrail'in Gazze'deki tüm yüksek binaları ardı ardında bombalayıp yıkmasının ardından bir kara işgalinin geldiği ve bu sürecin hızlandığı çok açık. Tabi bu işin Gazze kısmı.

İsrail için asıl hedef ise Kudüs'teki Mescid-i Aksa. Kızıl inek kültü bizlere çok garip gelse de Yahudi inancında çok önemli bir ritüel ve adeta bir dönüm noktası. Netanyahu'yu kızıl inekle gösteren fotoğraf karesini bolca görmüşsünüzdür. Foto bir yapay zekâ görseli ama esas olan fotoğrafın verdiği mesaj.

Ünlü iletişim kuramcısı Kanadalı Marshall McLuhan'ın "The Medium is the Message / Ortamın kendisi mesajın da kendisidir" tespitine tam uyuyor bu fotoğraf. Kızıl İnek ve Yahudiler için

ifade ettiği anlamlar çok güçlü motivasyonlara sahip. Burada detaylı anlatmayayım, kısa bir arama motoru araştırmasıyla detaylı bilgilere erişebilirsiniz. Netanyahu bu fotoğraf karesi ile Mescid-i Aksa için geliyoruz, onu yıkıp üçünü tapınağı yapmak için İlahi yetkiyi aldık diyor. Gazze ise burada çıtır çerez. Bunu yapmadan, bu ilahi yetkilendirmeyi (divine authorization) her şeyle ve tam olarak kullanmadan önce alınması gereken bir güvenlik önlemi.

Bizler, ihtiyaçlar piramitlinde maalesef güvenlik, karın doyurma ve barınma gibi temel ve dip düzeyde olduğumuz için dünyadaki gelişmeleri ekopolitik ve jeopolitik ekseninde okuyoruz. Hiçbirimiz teopolitiğin yani din eksenli yaklaşımların bu denli etkin ve belirleyici olabileceğine akıl sır erdiremiyor, seküler hafsalamız, reel politik bakış açımız bunu almıyor, kadrajına sığdıramıyor.

Reel politik bu kadar "her şey" olsaydı, ekonomik açıdan pazar olma payı yok denecek kadar az nüfusa sahip küçücük İsrail'in, 550-600 milyonluk bir pazar olan Arap-İslam dünyasına tercih edilir miydi? Tabi ki edilmezdi ama edildi, ediliyor ve edilecek. Çünkü ihtiyaçlar skalasında üst seviyelere çıkan yapılar artık daha sofistike ideallerin peşinde koşar. Bu ekonomik koşullarda ve bu eğitim, kültür düzeyinde bizim bunu anlamamız çok zor.

Tarihi ve dini saçma sapan, temelsiz tv dizilerinden, takvim yapraklarının arkasındaki -miş'li, -miş'li menkıbelerden öğrenen toplumların bireyleri bilgiye dayalı, analitik ve çok yönlü düşünebilme yetilerini yitirir. Pasif edilgen bir yapıya dönüşürler. Ara sıra biriken gazlarını "ayarlanmış hamlelerle", kontrollü bir şekilde atmaları ve enerjilerini "sönümlendirmeleri" sağlanır. İşte tüm Ortadoğu ülkelerinin yalın gerçekliği tam olarak budur.

Sözün özü İsrail büyük satrancında açılışını yaptı. Karşısında Sicilya ya da Çift At Savunması gibi güçlü savunmaların da olmadığını gördü. Gördüğü tek şey cılız ve ayarlanmış, kontrollü hamlelerdi... Şimdi İsrail için saldırıyı artırma zamanı ve hedef Mescid-i Aksa. Mescid-i Aksa'yı yıkıp, Üçüncü Süleyman Mabedi'ni inşa etmek için gün sayıyor İsrail. Her denemesi, rakiplerin sinir uçlarını her yoklayışı ona doğru yolda olduğunu gösteriyor. Poker oyunundan da örnek verecek olursak, her restinde blöfleri görüyor.

İsrail Müslümanların en kutsal ibadet ayı olan geçen Ramazan ayı boyunca 182 saldırı gerçekleştirdi ve 2.400 küsür Filistinliyi şehid etti. Açlıktan ölenlerin sayısı 500'e yaklaştı. Katledilenlerin sayısı ise 70.000'e geliyor. Gazze'de yüzbinlerce çocuğun birinci derece hiçbir yakını kalmadı. 1 milyon insan yaşadıkları travmalar nedeniyle çok ciddi psikolojik desteğe muhtaç. Sakat kalanları, kayıpları, tüm gelecek hayalleri yitip gidenleri saymıyorum.

Müslümanlar ise duyarsızlık / tepkisizlik / kanıksama / el açıp dua edip Allah'ı göreve çağırma / Kabe'de Ramazan umresinin manevi atmosferine karışma / menkıbe ve ilahiler eşliğinde iftar-sahur sofralarında bereketlerden feyz alma / teravih namazlarında rahatlama / sosyal medyada paylaşım yapma / bazı ülkeler havadan yardım yapma / bazı ülkeler havadan yardım yapamama / ticarete kısıtlama getirmeye dair açıklama yapma / kınama / şiddetle kınama gibi eylemlerle başlıklar halinde gruplayabileceğimiz davranışlar sergilediler. İstisnasız hiçbir dinlerinin bu gibi durumlarda kesin emri ve gereği olan cihad görevini yapmadı, yapmadığı gibi dillendirmeye dahi imtina edip, özenle kaçındı bundan. Sürekli aynı çıkmaz sokağa girip farklı sonuç beklendi. İki üç ayda bir yürüyüş düzenleyerek kamuoyunda biriken gaz alındı. Kınama / lanetleme dışında bir söz söylenmedi.

Bunları görüp analiz eden İsrail'in satrancın sonuna doğru geldiğini görmemek için akıl, şuur yoksunu olmak ya da bu çaresizliği sessizce kabullenmiş olmak gerek. İsrail büyük bir adanmışlık ve tutku ile Mescid-i Aksa'ya yürüyor. Arap baharından bu yana uygulanan kurbağayı kısık ateşte kaynatma taktiği sonuç veriyor. Rakibinin zayıflığını, bölünüp parçalanmışlığını, savunmasının dağıldığını çok iyi görüyor. Artık merkeze doğru hücumla geçeninin zamanının geldiğini anlamış, bunun risklerini satın almış durumda. Zaten bu risk alanının büyük kısmını "önceden ayarlanmış hamleler" oluşturuyor. Rakibin piyonlarını, atlarını, fillerini, kalelerini bir bir, tek tek alıyor. Şimdi sırada veziri devirmek, atıl kılmak ya da "açmaza almak" var. Açmaza almak... Satrancı en sofistike hareketlerinden biri. Vezir, kale ya da fil gibi güçlü bir oyuncuyu şah ile aranıza alırsınız. Bu oyuncu taşlar kural gereği düşman oyuncu taşını şah ile doğrudan temas alanına alamayacağı için arada far görmüş tavşan gibi kalır. Paralize olur. Gücü vardır ama kullanamaz. Kendinden daha güçsüz düşman oyuncu taşlarını alt edemez çünkü açmazdadır.

Baktığımızda tüm İslam dünyasının vezir, kale, fil ve atlarının açmazda olduğunu görüyoruz. Bu açmazların türlü nedenleri olabilir. Ortadoğu'nun denizlerine açılan lüks yatlardaki partilerin kayıtları, İsviçre ya da ABD bankalarındaki hesaplar, Ekonomik güçlükler, şahsi maddi menfaatler, ihanetler, gizli yazılı / sözlü anlaşmalar vb durumların neden olduğu açmazlar olabilir, asla bilemeyiz. Ülkelerin birbirlerine olan nefretleri, güvensizlikleri ve birbirlerinin kuyusunu kazmaları da bir açmaz sebebi olabilir.

Evet, sebepler ne denli çok ve farklı olursa olsun İsrail bu büyük satrançta Mescid-i Aksa için "şah" çekmeye hazırlanıyor. Oyunun gidişatı da şahın mat olacağını gösteriyor.

Umut var mı? Zor, çok zor ama var. Satrançta oyunun başında bulunduğu kareden rakip oyuncunun tarafındaki son hattaki kareye ilerlemeyi başaran piyon dilediği güçlü taşa Dilerse

vezir olur, dilerse kale, at ya da fil olur. Piyon oyunun en güçsüz, en vasıfsız taşıdır. Kareleri başlangıçtaki iki kare ilerleme hakkı hariç, tek tek geçerek ilerler. Geriye dönemez, sadece bir sağ ya da sol çaprazındaki düşman taşı yiyebilir. Fakat dönüşebilen, başkalaşabilen ve küllerinden yeniden doğabilen tek oyuncu da o vasıfsız, güçsüz ve çelimsiz piyadedir.

İsrail Mescid-i Aksa'ya kısa zaman içinde kesin olarak şah çekecek. Umarım ve Allah'tan dilerim mat olmaz Aksa. Ümidim ise vezirlerden, kalelerden, fillerden ve atlardan değil. İsimsiz kahraman olan piyonların dönüşebilme potansiyelinde.

Bununla beraber bir mucize ya da sihirli değnek yok. Anlık ve tepkisel reaksiyonlar göstermek yerine, sürdürülebilir ve uzun süre korunup yeni nesillere aktarılabilen bir dava ve adanmışlık ihtiyacımız olan şey.

Uzun bir yazı oldu, okuduğunuz için teşekkür ederim.

V'essalam.

